

УДК 323.1:352:364

DOI 10.36.030/2664-3618-2020-1-26-32

Марія Пірен,

доктор соціологічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та соціальної роботи,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
заслужений діяч науки і техніки України
<http://orcid.org/0000-0002-7225-1242>

Лілія Гонюкова,

доктор наук з державного управління, професор,
завідувачка кафедри суспільного розвитку і суспільно-владних відносин,
Національна академія державного управління при Президентові України
<http://orcid.org/0000-0002-9474-5780>

ФОРМУВАННЯ ТА УТВЕРДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ГРОМАДЯН ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ЧИННИК ЗГУРТОВАНOSTІ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ

Проблема формування й утвердження національної ідентичності жителів територіальних громад залишається актуальною і на 30-му році будівництва незалежної, демократичної, суверенної держави Україна, адже нині спостерігаємо новий суспільний феномен в Україні – децентралізацію та формування територіальних громад. Стаття присвячена проблемі набуття і збереження національної та культурної ідентичності особистості не тільки у суспільстві, а й кожній територіальній громаді.

Авторами проаналізовано причини відстороненості певної частини громадян від справ суспільства, пасивності частини українців, що дало змогу обґрунтувати необхідність просвітницької роботи в територіальних громадах. Зазначено, що просвітницька робота необхідна з метою активізації громадян на вияв інтересу до єдності на благо змін, які сприятимуть соціальному захисту та підтримці проти загрози морально-психологічного відчуження особистості від праці, а також активізації їхньої ініціативи зробити свій внесок у скарбницю прогресивних змін щодо етнічного, культурного розвитку та формування громадянського суспільства в сучасній Україні.

Акцентовано увагу на сенсі просвітницької роботи, яка полягає в тому, щоб поєднати етнічні, соціальні, духовні, політичні, історичні інтереси на основі міжнаціональної злагоди, тим самим зняти суперечності, забезпечивши права кожної людини як представника української політичної нації, яка на сучасному етапі формується, надавши можливість кожній особистості стати «діючим суб'єктом» розбудови демократичної України.

Доведено, що важливим чинником консолідації українського суспільства на сучасному етапі децентралізації виступають національні й загальнолюдські цінності та ідентифікація з ними громадян України, що сприятиме єдності з метою ефективності державотворення у багатоманітності поглядів, думок, ідей, дій.

Зроблено висновок про необхідність подальшого вдосконалення етнополітики в Україні, зберігаючи етнічну й національну ідентичність, які тим самим сприятимуть трансформації суспільства на шляху до демократизації та євроінтеграції.

Ключові слова: ідентичність; національна ідентичність; територіальна громада; нація; етнос; українська політична нація; єдність суспільства.

Націю здатна об'єднати світоглядно, мовно, культурно-історично, конфесійно не ідея всесвітності, а Української держави!

Георгій Філіпчук

Постановка проблеми. Феномен ідентичності виникає у межах вивчення людського виміру як його інструмент і предмет дослідження. Економічні, соціально-політичні, територіально-адміністративні трансформації, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, спричинили виникнення нової етнополітичної та соціально-психологічної реальності, однією з характерних ознак якої є виникнення кризи ідентичності сучасних громадян України. У період зламу минулої соціальної системи та побудови нової демократичної держави громадяни змушені адаптуватися до змін, які відбуваються, шукати своє місце в різних сферах життєдіяльності й життєтворчості.

Усвідомлення особистістю власної належності до певного етносу, нації відіграє в її житті досить важливу роль і помітно впливає на відносини між людьми у суспільстві. Серед безлічі проблем, що потребують вивчення в системі формування сучасної української ідентичності громадян та формування у них державницької психології, є проблема згуртованості жителів територіальних громад у сучасному державотворенні й особливості трансформації ідентичності, до яких призвела зміна соціально-психологічного клімату в сучасному українському суспільстві.

Розпад СРСР, виникнення на його теренах нових незалежних держав спричинили у людей масовий «культурно-ідеологічний шок» і втрату стійкої суспільної ідентичності. Порушення соціальних стереотипів, зміна системи цінностей, соціальної структури українського суспільства зумовили виникнення кризи особистості. Індивід за таких умов змушений адаптуватися до змін, що відбуваються у суспільстві, шукати своє місце в різних сферах життєдіяльності. У такій ситуації посилюється потреба людини в самовизначенні саме в системі соціальних зв'язків; починається пошук груп, які допомогли б індивідові відтворити цілісність й упорядкованість зруйнованого світу власне ідей етнічної, національної ідентичності.

Аналіз дослідження проблеми. Насамперед слід зазначити, що поняття «ідентифікація» до категоріального апарату ввів З. Фрейд, досліджуючи причини її виникнення й функції, які вона виконує у формуванні та розвитку особистості. З. Фрейд розглядав ідентифікацію як важливий механізм взаємодії індивіда із соціальною групою. Поширення терміна «ідентифікація» (отождошення індивіда з колективом, етносом, культурою) часто пов'язують з ідеями американського

психолога Е. Еріксона, який вважав ідентифікацію стрижнем розвитку «Его» особистості.

Значний внесок у концептуалізацію поняття «національна ідентифікація» зробив Е. Сміт. Сьогодні його розуміння утруднює полісемантичність поняття «нація» – воно може означати й етнонацію, і політичну націю. Отже, національна ідентифікація може як ототожнюватися з етнічною ідентичністю, так і визначатися лише через належність особи до певного громадянства. На відміну від етнічної, національна ідентифікація виявляється у зв'язках членів спільноти як співгромадян, а отже, у спільних актуальних інтересах. Як правило, процес формування національної ідентифікації відбувається паралельно (але не обов'язково синхронно) із процесом державотворення. Національна ідентифікація забезпечує гомогенність і згуртованість соціуму, визначає способи соціальної взаємодії між його членами та механізми соціалізації індивіда (Нагорна, 2005).

Великий вплив на формування та збереження національної ідентичності в структурі української політичної нації сьогодні справляють праці М. Грушевського, В. Винниченка, І. Львіна, М. Бердяєва, В. Вернадського, О. Чижевського, Л. Гумільова та інших вітчизняних і зарубіжних мислителів у галузі етнополітики, етнопсихології та культури.

Економічною основою становлення сучасної української політичної нації мають стати єдиний національний ринок і спільний економічний інтерес. Неоднозначну роль тут може відігравати релігія (наприклад сучасна реальність в Україні – отримання Томосу та визнання помісної Української Православної Церкви). Політичною основою має бути демократична організація життя громадян і владних відносин у територіальних громадах на засадах європейських цінностей (Пірен, 2016, с. 25).

Аналіз останніх досліджень засвідчує, що до розв'язання проблем формування й утвердження національної ідентичності громадян територіальних громад як чинника згуртованості української політичної нації долучилися та продовжують працювати такі науковці, як: В. Бех, В. Борисенко, М. Боришевський, Б. Гаврилишин, Л. Гонюкова, В. Карлова, В. Кафарський, І. Кресіна, М. Пірен, Г. Філіпчук, В. Трощинський та ін.

Метою дослідження є розкриття сучасних підходів до формування й утвердження національної ідентичності жителів територіальних громад на предмет їх згуртованості та єдності

щодо розв'язання проблем успішного розвитку територіальних громад і побудови демократичної держави Україна.

Сьогодні Українська держава, культура, державна мова є надбанням усього українського народу, громадян різних національностей, які нині проживають в Україні й ідентифікують себе з українською політичною нацією, що формується. Це, на наше переконання, і виступає основою єдності українських громадян, незалежно від їхньої етнічної належності, у контексті успішного державотворення, яке без ідентифікації з українським суспільством усіх громадян не може реалізуватися у сильну європейську державу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На сучасному етапі суспільно-політичних змін особливого значення набуває національна та культурна ідентичність особистості не тільки у суспільстві, а й кожній територіальній громаді. Процеси ідентифікації, з одного боку, єднають людей у суспільстві, громаді на основі культурних цінностей і виховують громадянську відповідальність, сприяють формуванню інституцій громадянського суспільства, які відстоюють права і свободи громадян вже незалежно від національності, раси, релігії. З другого боку, ці процеси: формують світоглядні засади мислення щодо подальшої розбудови Української держави у складній історичній ситуації – агресії Росії проти України; сприяють інтеграції України до європейського та світового співтовариства. Сьогодні значно посилюється інтерес громадян України до відновлення історичної та культурної спадщини українського народу; навіть є думка, яку культивують науковці, про те, що «культура спасе світ».

Не можна не згадати такий історичний факт, як загибель у постійній боротьбі за незалежність України найбільш активної частини населення, що ідентифікувала себе з Україною. Згадаймо руйнування російськими військами Батурина, Запорозької Січі, ненависть яких до українців була такою страшною, що вони навіть розкопували козацькі могили й розкидали по окрузі тіла померлих. Цей факт увіковічений у творі Тараса Шевченка «Розрита могила».

Проблематика національних відносин турбує кожного громадянина України незалежно від національності та національної ідентичності, має важливе значення для України, де проживає багато національних меншин, більшість з яких бажають зберегти свою національну ідентичність та ідентифікувати себе з українською політичною нацією, що формується. Адже Україна взяла на себе зобов'язання щодо правового регулювання захисту прав національних меншин відповідно до стандартів Ради Європи. Це, зокрема, відпові-

дає базовим критеріям вступу до Європейського Союзу, у яких зазначається стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенства права, повагу і захист прав людини, що свідчить про захист прав національних меншин. Саме тоді й можна казати про національну ідентифікацію людей різної національності з українською політичною нацією.

Курс Української держави останніх років на утвердження української ідентичності щодо української політичної нації, яка формується, не суперечить європейським практикам полікультурності. Мультикультурні проекти в ідеалі є стабілізаційними, тому що сповідують ліберальну ідеологію за принципом «інтеграція без асиміляції». Саме в територіальних громадах України цей процес повинен реалізуватися на мультикультурності, маючи на увазі регульований простір відмінностей ідей, які базуються на толерантності, терпимості без насильства та поваги в процесі взаємодії між людьми.

Інтегративна модель етнополітики на місцях (у територіальних громадах України) покликана зберегти самобутність усіх компонентів міжетнічної та міжкультурної взаємодії. Отже, низка внутрішніх і зовнішніх чинників диктують необхідність подальшого вдосконалення етнополітики в Україні, зберігаючи етнічну й національну ідентичність, які тим самим сприятимуть трансформації суспільства на шляху до демократизації та євроінтеграції.

Національна ідентичність у поліетнічному українському суспільстві виконує різноманітні зовнішні та внутрішні функції для груп й індивідів у суспільстві, які безпосередньо виявляються в територіальних громадах, яких в Україні на сьогодні сформовано більше 1000.

Досліджуючи національну ідентичність, Е. Сміт виділив такі її основні складові, зокрема:

- історичну територію (рідний край);
- спільні міфи й історичну пам'ять;
- спільну масову та громадянську культуру;
- єдині юридичні права й обов'язки для всіх членів суспільства;
- спільну економіку з можливістю пересуватись у межах суспільства тощо (Сміт, 1994).

Нині в Україні розробляються зміни до Конституції, законів та нормативних актів, що пов'язані з територіальними громадами, процесом формування територіальних громад і проблемами етнонаціонального й культурного розвитку їх громадян, ураховуючи етнонаціональні особливості, куди можна віднести навчання рідною мовою у школах, сприяння розвитку традицій та культурних надбань. Ідеться про ідеї трирівневої форми системи самоврядування, що побудована

на принципі субсидіарності, де базовим рівнем є громада – місто, село чи селище, яким надаються широкі компетенції щодо життєдіяльності в межах своєї території, а також широкі можливості фінансової спроможності. Цьому сприятиме розвиток прямого народовладдя, що залучає всіх громадян, незалежно від національності. Це дасть змогу виявляти громадянську позицію на користь усіх громадян територіальної громади.

Політична ідентичність формується соціальними процесами. Етнічна ідентичність завжди об'єктивна, навіть якщо вона складна (у разі народження дітей у міжетнічних шлюбах) і навіть якщо людина сама того не усвідомлює або її усвідомлення позначене суб'єктивним небажанням належати до певного етносу (з певних об'єктивних історичних причин) (Пірен, 2007, с. 94). Для етнічної ідентичності спрацьовує принцип «батьків не вибирають», або «батьківщину не обирають». Дуже вдалою в цьому контексті є думка В. Симоненка, який писав: «Все на світі можна вибирати, сину, вибрати не можна тільки батьківщину».

Якщо проаналізувати нинішній стан українського суспільства, то можна зазначити, що за роки незалежності суспільно-політичні процеси розвиваються досить проблемно. «Основою успішності і прогресу в державотворенні має бути цивілізована національна ідея, яка повинна ґрунтуватися на науково продуманій економічній, соціальній, освітянській політиці, високій духовності, ґрунтовних правових засадах як основі для злагоди і творчого поступу української політичної нації» (Пірен, 2018, с. 194).

Національна ідея є доленосним феноменом у контексті національної ідентифікації політико-владної еліти в утвердженні політики об'єднання громадян України у складі єдиної української політичної нації, яка стоїть перед проблемою розбудови сильної держави, щоб забезпечила соціальний захист і гармонійний розвиток усіх її громадян незалежно від національності, релігійної ідентифікації, віку тощо.

Гармонійний розвиток особистості, представника певного етносу, її громадянська позиція зумовлені багатьма чинниками. Одним із особливо важливих чинників є «мовна культура», яка в кожній державі базується на мові нації, її історії, традиціях, психології, професійних досягненнях, ураховуючи і надбання мов національних меншин держави, які збагачують суспільно-політичний розвиток в інтересах усіх громадян.

Громадянська позиція – це не менш високий рівень політичної культури та національної свідомості, державницької психології народу, його ідентифікації зі своїм суспільством. Саме національно-культурний феномен є важливим за-

собом формування спільних цінностей, почуття спрямованості особистості, самоповаги до себе і оточуючих, через власну ефективну національну, професійну, громадянську спрямованість та її самореалізацію в територіальній громаді. У нашому контексті це досить вагомо, коли йдеться про новий суспільний феномен в Україні – децентралізацію та формування територіальних громад.

Сучасне українське суспільство заслуговує на свою систему ціннісних орієнтацій, чітких ідеологічних координат, духовним і моральним ядром яких є національна ідея державотворення демократичного характеру, щоб сформований консолідований суспільний організм на основі поліетнічної територіальної цілісності, починаючи із територіальних громад і суспільства, був готовий на єдність та рішучість з метою інтегрування в європейську спільноту.

Тривала бездержавність, розчленованість території та роз'єднаність народу України виробили звичку жити за вказівками з центру, що обернулося розмитістю соціальних орієнтирів, пасивністю певної частини народу, особливо старшого покоління. Це сприяло відстороненості певної частини громадян від справ суспільства, відсутності соціально-політичної ініціативи, так званої «нульової ідентифікації – живу, бо потрібно вижити». Кризовий стан суспільства вніс у свідомість частини громадян України зневіру та втрату етнічного ідеалу. Саме тому важливо в територіальних громадах починати проводити просвітницьку роботу, щоб активізувати громадян на вияв інтересу до єдності на благо змін, які сприятимуть соціальному захисту та підтримці проти загрози морально-психологічного відчуження особистості від праці, ініціативи зробити внесок у скарбницю прогресивних змін щодо етнічного, культурного розвитку та формування громадянського суспільства в сучасній Україні.

Виходячи з реалій українського суспільства необхідно зазначити, що процес формування у частини молоді інтересу ідентифікувати себе зі своїм етносом, нацією, державою змінює міграція, яка є проблемним питанням у контексті державотворчого процесу й формування та розвитку громадянського суспільства.

Сьогодні громадянське суспільство в Україні покликане стати формою самореалізації особистості через ідентифікацію її з Україною та бути зорієнтованою на загальнолюдські цінності особистості: свобода, право вибору свого місця у суспільстві, гуманізм і толерантність, соціальна захищеність, свобода віросповідання тощо (Бродецький, 2016; Пірен, 2018).

Самоідентифікація особистості з певним етносом є не тільки її ознакою, а й системним

зв'язком між людьми, а відтак – основою етнічної ідентичності. У феномені етнічної ідентичності особистості поєднані ірраціональна, іманентно властива етносу психологічна єдність та компліментарність й раціональне (свідома ідентифікація як вибір на основі пізнаної і визнаної причетності до спільноти) (Карлова, 2012, с. 94).

Етнічна ідентичність залежно від ідеологічних засад світогляду інтерпретується по-різному. Досить вагомою й нині є думка М. Грушевського, який рішуче виступав проти вимоги, що «Україна тільки для українців». Він вважав, що «Україна для всіх, хто живе в ній, а живучи любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людності» (Кресіна, 1998, с. 33–34). Саме такий підхід є сучасним у світі відкритих суспільств, таким є підхід і в сучасному українському поліетнічному суспільстві, яке формує європейські стандарти у людській взаємодії.

Етнічна і національна свідомість повністю не витісняють одна одну ні в суспільній свідомості, ні у свідомості окремого індивіда. Вони співіснують, при цьому час від часу домінуючим виявляється то етнічний чинник, то національний. Загалом значення етнічного чинника зменшується мірою зростання рівня національної свідомості, її наповнення цивілізованістю, громадянською культурою в процесі становлення громадянського суспільства, починаючи з низів (територіальних громад).

У переважної більшості населення України ще не сформувалися нові соціальні орієнтири, не завершилася самоідентифікація, які серйозно впливають на ідентифікацію з державою та із суспільством (Нікітіна, 2018). На сьогодні у масовій свідомості українських громадян немає чіткого усвідомлення базових державницьких і громадянських інтересів, що є однією з найважливіших передумов стабільного розвитку будь-якої сучасної держави. І якщо в українському суспільстві виявляються ознаки дезінтеграції, то це тому, що національне ще не виявляє себе як певна органічна єдність, як державотворча спільнота з єдиними ідеями та інтересами.

Слід наголосити, що мистецтво фахової просвітницької роботи серед громадян у територіальних громадах полягає в тому, щоб поєднати етнічні, соціальні, духовні, політичні, історичні інтереси на основі міжнаціональної злагоди, тим самим зняти суперечності, забезпечивши права кожної людини як представника української політичної нації, яка на сучасному етапі формується, надавши можливість кожній особистості стати «діючим суб'єктом» розбудови демократичної України. Значна роль у цьому процесі відводиться громадським організаціям. Адже вони багато

в чому забезпечують перехід від ідентичності етнічної до політичної, захищаючи не тільки базові права людини, а й право на соціальний захист і культурний розвиток. Саме тому освітянам і владі ОТГ необхідно активніше залучати громадські організації для соціального й економічного, культурного розвитку як у територіальних громадах, так і суспільстві. Надзвичайно важливу роль у цьому процесі покликано відіграти новій українській школі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, важливим чинником консолідації українського суспільства на сучасному етапі децентралізації виступають національні й загальнолюдські цінності та ідентифікація з ними громадян України, що сприятиме єдності з метою ефективності державотворення у багатоманітності поглядів, думок, ідей, дій.

Серед нагальних проблем, що чекають свого розв'язання, є проблема реалізації концепції громадянської злагоди як у територіальних громадах, так і суспільстві, що передбачає глибинний взаємозв'язок політичного, економічного, національного, релігійного, морального, екологічного та інших питань, які чекають свого вирішення через віднайдення ефективних механізмів та оволодіння ними профільними фахівцями та громадянами територіальних громад шляхом фахової просвітницької роботи. Саме пошук таких механізмів потребує подальших наукових розвідок, що включають у себе феномен ідентифікації громадян з українським суспільством. Просвітницька робота має бути фахово продуманою у співпраці з громадськими організаціями, відповідати потребам демократичних змін і стандартів країн ЄС, які, у свою чергу, мають відповідати інтересам людей, незалежно від етнічного походження, щодо забезпечення їх соціального захисту.

Над цим сьогодні в Україні повинні працювати сучасні науковці, освітяни та політики, закладаючи фундамент для реалізації демократичних реформ і розбудови сильної європейської держави на засадах згуртованості та соціальної відповідальності (соціальна відповідальність має бути усвідомленою) кожного громадянина за його ідентифікацією з українським суспільством та українською політичною нацією. Це внесок громадян у скарбницю державотворчих процесів через національну ідентичність. Наша ідентичність з українським суспільством є і громадянською відповідальністю кожного громадянина України перед своєю совістю і Господом Богом, щоб виконати завдання державотворення щодо практичного усвідомлення ідеї В. Липинського, який наголошував, що ніхто нам Україну не побудує, якщо ми самі цього не зробимо заради кращого жит-

тя та соціальної захищеності людей. Це завдання має загальногромадянську спрямованість – побудувати державу, у якій людина може гідно себе реалізуватися та розвиватися.

І насамкінець варто зазначити, що сучасна українська освітянська та наукова еліта покликані

робити все, щоб у суспільстві була єдність, згуртованість щодо реалізації демократичних реформ. Сьогодні конче необхідно змінити політиканство й обіцянки на здоровий глузд і відповідальність за прийняття управлінських рішень, що сприятиме прогресивним змінам у державотворчому процесі.

Список використаних джерел

- Бродецький О. Є. Етичні цінності в релігіях: гуманістична синергія ідей : [монографія]. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2016. 336 с.
- Карлова В. В. Державотворчий потенціал національної самосвідомості : монографія. Київ : НАДУ, 2012. 396 с.
- Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси (етнополітологічний аналіз) : [монографія]. Київ : Вища шк., 1998. 382 с.
- Нагорна Л. П. Ідентичність національна. Енциклопедія історії України. Т. 3: Е-Й / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. ; НАН України. Інститут історії України. Київ : Наук. думка, 2005. 672 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Identychnist_nacionalna (дата звернення: 05.10.2019).
- Нікітіна Т. Надія та віра без відповідальності, або Соціологічна діагностика українського суспільства. *Дзеркало тижня*. 2018. 24 серп. URL: https://dt.ua/SOCIUM/nadiya-ta-vira-bez-vidpovidalnosti-abo-sociologichna-diagnostika-ukrayinskogo-suspilstva-286321_.html
- Пірен М. І. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз : навч. посіб. Київ : Ун-т «Україна», 2007. 408 с.
- Пірен М. І. Європейські цінності – детермінанта змін в сучасній Україні : посіб.-практикум. Чернівці : Друк-Арт, 2016. 25 с.
- Пірен М. І. Просвітницька робота в територіальній громаді: професійно-світоглядні засади реалізації : навч. посіб.-практикум. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2018. 360 с.
- Пірен М. І. Феномен духовності в культурі публічного врядування у територіальних громадах: соціо-психологічний аналіз : навч. посіб.-практикум. Чернівці : Техно-друк, 2018. 272 с.
- Сміт Е. Національна ідентичність / з англ. пер. Петро Тарашук. Київ : Основи, 1994. 224 с.

References

- Brodetskyi, O. (2016). Etychni tsinnosti v relihiiah: humanistychna synerhiia idei [Ethical values in religions: the humanistic synergy of ideas]. Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t [in Ukrainian].
- Karlova, V. V. (2012). Derzhavotvorchyi potentsial natsionalnoi samosvidomosti [State-building potential of national consciousness]. Kyiv : NADU [in Ukrainian].
- Kresina, I. O. (1998). Ukrainka natsionalna svidomist i suchasni politychni protsesy (Etnopolitohichniy analiz) : [Ukrainian national consciousness and contemporary political processes (Ethno-political analysis)]. Kyiv : Vyscha shkola [in Ukrainian].
- Nagorna, L. P. (2005). Identity is national. Encyclopedia of Ukrainian History. Vol. 3: E-Y/ed. : VA Smoly (chairman) and others. ; NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine. Kyiv : Sciences. Opinion. Retrieved from: http://www.history.org.ua/?termin=Identychnist_nacionalna (accessed: 05.10.2019).
- Nikitina, T. (2018, June 24). Nadiia ta vira bez vidpovidalnosti, abo Sotsiologichna diahnostyka ukrainskoho suspilstva [Hope and faith without responsibility, or Sociological diagnostics of Ukrainian society]. *Dzerkalo tyzhnia*. Retrieved from: https://dt.ua/SOCIUM/nadiya-ta-vira-bez-vidpovidalnosti-abo-sociologichna-diagnostika-ukrayinskogo-suspilstva-286321_.html
- Piren, M. I. (2007). Etnopolityka v Ukraini: sotsio-psykholohichniy analiz [Ethnopolitics in Ukraine: socio-psychological analysis]. Kyiv : Universytet «Ukraina» [in Ukrainian].
- Piren, M. I. (2016). Yevropeiski tsinnosti – determinanta zmin v suchasni Ukraini [European values are the determinants of change in modern Ukraine]. Chernivtsi : Druk-Art [in Ukrainian].
- Piren, M. I. (2018). Prosvitnytska robota v terytorialnii hromadi: profesiino-svitohliadni zasady realizatsii [Educational work in the territorial community: professional and philosophical principles of implementation]. Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t [in Ukrainian].
- Piren, M. I. (2018). Fenomen dukhovnosti v kulturi publichnoho vriaduvannia u terytorialnykh hromadakh: sotsio-psykholohichniy analiz [The Phenomenon of Spirituality in the Culture of Public Governance in Territorial Communities: A Socio-Psychological Analysis] Chernivtsi : Tekhno-druk [in Ukrainian].
- Smit, A. (1994). National Identity / From English. trans. Petro Tarashchuk. Kyiv : Osnovy, 1994 [in Ukrainian].

Mariia Piren,

Doctor of Sociology, Professor,
Professor of the Department of Pedagogy and Social Work Chernivtsi,
National University the name of Yuri Fedkovich,
Honored Worker of Science and Technology of Ukraine

Liliia Honiukova,

Doctor of Public Administration, Professor,
Head of the Department of Social Development and Social-Governmental relations, National Academy
for Public Administration under the President of Ukraine

**WAYS OF FORMING AND AFFIRMING THE NATIONAL IDENTITY OF CITIZENS OF TERRITORIAL COMMUNITIES
AS A FACTOR OF SUCCESS CONSISTENCY AND SOCIAL PROTECTION**

The problem of formation and assertion of national identity of residents of territorial communities remains urgent even on the 30th year of building of an independent, democratic, sovereign state of Ukraine. After all, we are seeing a new social phenomenon in Ukraine – decentralization and formation of territorial communities. The article is devoted to the problem of acquiring and preserving the national and cultural identity of the individual not only in society but also in each territorial community.

The article analyzes the reasons for the removal of a certain part of citizens from the affairs of society, the passivity of a part of Ukrainians, which made it possible to justify the need for educational work in territorial communities. After all, educational work is needed to activate citizens to show interest in unity for the benefit of change, which will contribute to social protection and support against the threat of moral and psychological alienation of the individual from work, initiative to contribute to the changes in ethnic, cultural and social development in modern Ukraine.

It is emphasized that the educational work is to combine ethnic, social, spiritual, political, historical interests on the basis of inter-ethnic harmony, thereby eliminating contradictions, ensuring the rights of each person as a representative of the Ukrainian political nation, which is formed at the present stage by enabling each person to become an «acting entity» of building a democratic Ukraine.

It is proved that an important factor in the consolidation of Ukrainian society at the current stage of decentralization are national and universal human values and identification of Ukrainian citizens with them, and this will promote unity with the purpose of efficiency of state formation in the diversity of views, thoughts, ideas, actions.

The conclusion is made about the need for further improvement of ethnopolitics in Ukraine, while preserving ethnic and national identity, which will thus contribute to the transformation of society on the path to democratization and European integration.

Keywords: identity; national identity; territorial community; nation; ethnic group; Ukrainian political nation; unity of society.

Матеріал надіслано 31 березня 2020 р.

Цитування:

Пірен М., Гонюкова Л. Формування та утвердження національної ідентичності громадян територіальних громад як чинник згуртованості української політичної нації. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2020. Вип. 1. С. 26–32.

Повна версія статті доступна також на сторінці:

<http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua>